

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת שבוע יתרו תשע"ח

עוד דברים על אלה הדברים

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

הפסוקים המצוטטים להלן, הפותחים את הפרשיות העוסקות במעמד הר סיני, הטרידו את מנוחתם של רבותינו. בהמשך נצביע על אחד מן הקשיים, נביא חלק מהפתרונות שהוצעו בידי הראשונים ונשתדל להוסיף עוד, תוך אחיזה בשיפולי גלימותיהם. וז"ל הכתוב (פרק י"ט):

(ג) וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יִקְנֹק מִן הַהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ד) אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל פְּנֵי נְשָׁרִים וְאָבֵא אֶתְכֶם אֵלַי: (ה) וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ: (ו) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת פְּהָנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ז) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיִּשֶׂם לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוְּהוּ יִקְנֹק: (ח) וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יִקְנֹק נַעֲשֶׂה וְנִשְׁבַּע מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֶל יִקְנֹק: (ט) וַיֹּאמֶר יִקְנֹק אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעֵבֶר הָעֵנָן בְּעֵבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עַמְּךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֶל יִקְנֹק:

לכאורה, הסדר ברור. משה עלה אל ההר (פסוק ג), קיבל את המסר (פסוקים ד-ו), הוריד את הדברים אל העם (פסוק ז), העם קיבל את הדברים על עצמו ומשה החזיר את התגובה אל הקב"ה (פסוק ח), הקב"ה בישר למשה רבנו בשורה חדשה (פסוק ט). מיד צצה ועולה השאלה מה פשר הסיפא של פסוק ט' "וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֶל יִקְנֹק", הרי זה כבר נכתב בסיפא של פסוק ח'. רש"י הציע את התירוץ הבא: "תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי השליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו". לפירושו העם לא הסתפק בכך שמשה רבנו יעביר להם את דברי הקב"ה, הם רצו לשמוע את הדברים ישירות מפי השכינה. (בקשתם התקבלה אע"פ שבסופו של דבר היה קשה מאוד לעמוד בזה, ואכמ"ל).
אבן עזרא, לעומת זאת, תירץ בכיוון אחר לגמרי: "דע, כי יש פסוקים רבים בתורה שהיו ראויים להיותם מוקדמים. והנה פירושו וכבר היה כך וכך, ... והנה זה ויגד משה - וכבר הגיד, ולא הזכיר הכתוב מה הגיד. ומלת הגיד לעולם על דבר חדש שלא הזכירו. והנה איננו דבק עם וישב משה (שמות יט ח)". לדבריו יש לקרא את פסוק ט' בסדר זה: "וַיַּגִּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֶל יִקְנֹק (מיד יסביר ראב"ע מה תוכנו של היגד זה), וַיֹּאמֶר יִקְנֹק אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעֵבֶר הָעֵנָן בְּעֵבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עַמְּךָ וְגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם". ממשיך ראב"ע ומפרט מה הייתה השאלה עליה ענה הקב"ה: "הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעֵבֶר הָעֵנָן", וז"ל: "כי לא יתכן שידבר השם עם אדם וחי. וישראל היו במצרים, והיו בהם אנשים על דעת האמונה הזאת, והיתה נבואת משה בספק אצלם". לפירושו, גם אחרי עשרת המכות, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, הנס במרה וירידת המן עדיין היו חלקים בעם שלא היו מוכנים לקבל את האפשרות שהקב"ה מדבר עם משה והוא עדיין חי. לכן ענה לו הקב"ה: "ובדברי עמך עשרת הדברים, אז יאמינו כי נכון הוא שידבר השם עם אדם וחי. וטעם וגם בך יאמינו שאתה נביא, ויוסר הספק ממחשבותם, ... וזהו וגם בך יאמינו לעולם".
הרמב"ן חלק בחריפות על אבן עזרא וכתב: "ואיננו נכון, כי זרע אברהם לא יסתפקו בנבואה, כי האמינו בה מאבותם". לכן הסביר הרמב"ן: "והנכון בעיני שאמר, אני בא אליך בעב הענן, שתגש אתה אל הערפל בעבור ישמע העם דברי, והיו הם עצמם נביאים בדברי, לא שיאמינו מפי אחרים, כמו שנאמר באמור ה' אלי הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי למען ילמדון ליראה אותי כל הימים (דברים ד ט), וגם בך יאמינו לנצח בכל הדורות".
הרמב"ן חוזר ומלמד אותנו כי 'דברים' פירושו דברי נבואה. בשמיעת ה'דברים' במעמד הר סיני התרחש אירוע חד פעמי בתולדות האנושות - עם שלם זכה להגיע למדרגת נבואה ולו לזמן קצר. מכח מעמד זה זכה עם ישראל לנביאים, שליוו אותו תקופה ארוכה והנחילו לכל האנושות אוצרות רוח, שהביאו אותה לשאיפה לפסגות שעד היום לא נכבשו. לכן, אין זה מפתיע כי המילה המנחה של פרשה זו היא **דבר** (כמודגש למעלה).

הבה נתפלל כי נזכה בקרוב להתחדשות הנבואה ולעליה של עמנו ושל כלל האנושות, אל פסגת מעמד הר סיני.

לעי"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעי"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לעי"נ ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעי"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לעי"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
לעי"נ ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע חי' באייר תשע"ו	לעי"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א	לעי"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לעי"נ אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כי' באב תשע"ז	לעי"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד

לעי"נ **רנה בת יעקב פושעט ז"ל**. חיוכה וחום ליבה חסרים ביותר.
לעי"נ **הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד**

Eretz Hemdah
2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, עיר
רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

אמונת ה'

מבוסס על הערך: אמונת ה', שבאנציקלופדיה התלמודית כרך ב, עמודים לח-לו.

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. (כ, ב)

האם הדיבר הראשון, "אנכי", נמנה בתרי"ג המצוות? האם תיתכן מצוה להאמין שיש מצוה?

המצוה. מצות עשה להאמין במציאות השם, שנאמר (כאן): אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ (רמב"ם יסודי התורה פ"א ה"א וה"ו, ושם בלשון: "לידעי", ויבואר להלן), וכאילו אמר תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה, כי מילת "אנכי" מורה על המציאות (חינוך מצוה כה).

הרמב"ם (ספר המצוות עשה א) והסמ"ג (עשה א) והחינוך (שם) מנוה במנין המצוות, וכן אמרו (מכות כג ב וכד א): שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו למשה וכו', מאי קרא: תורה צוה לנו משה (דברים לג ד) - "תורה" בגמטריא תרי"א, "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענו. הרי שאנכי הוא מכלל התרי"ג מצוות, והוא ציווי באמונת האלקות (רמב"ם סהמ"צ שם).

אמונת ה'. מצות האמונה במציאות השם ובאחדותו ואיסור האמונה באל אחר.

הפרקים: א. המצוה; ב. מהותה; ג. גדרה

ומצות עשה נוספת: להאמין שהשם הוא אחד בלי שיתוף, שנאמר (דברים ו ד): שִׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (רמב"ם יסוה"ת שם ה"ז בלשון: "וידיעת"; חינוך מצוה תיז), כלומר קבל ממני דבר זה ודעהו והאמן בו שה' שהוא אלקינו אחד הוא (החינוך שם). ומנו הרמב"ם (סהמ"צ עשה ב) והסמ"ג (עשה ב) והחינוך (שם) גם אותה במנין המצוות.

ומצות לא תעשה, שלא להאמין שיש אלוה אחר זולת השם ית', שנאמר: לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי (שמות כ ג), ופירושו: לא תאמין באלוה אחר זולתי (החינוך מצוה כו). וכל המעלה על דעתו שיש אלוה אחר חוץ מזה, עובר בלא תעשה וכפר בעיקר, שזהו העיקר הגדול שהכל תלוי בו (רמב"ם יסוה"ת שם ה"ו). ונמנה במנין האלוים (רמב"ם סהמ"צ לא תעשה א; סמ"ג לאו א; החינוך מצוה כו). ויש בכלל לאו זה של "לא יהיה לך" אף איסור של שיתוף, היינו שלא להאמין שיש עוד אלוה אחר זולת השם, אפילו אם הוא מודה גם בהקב"ה (החינוך שם; סמ"ג שם; יראים השלם סי' רמג; תשב"ץ ח"א סי' קלט).

בעל הלכות גדולות ורב סעדיה גאון ועוד מוני המצוות חולקים ואינם מונים מצוות אלו בכלל תרי"ג המצוות. וביאר הרמב"ן (בהוספות למצוות, לא תעשה א) שסוברים שאין תרי"ג המצוות אלא גזירות שגזר עלינו לעשות או שלא לעשות, אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיע אותה אלינו באותות ובמופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות, ולא נמנה בחשבון. ורב חסדאי קרשקש (בספר אור ה' פ"א) ביאר שהמצוה לא תתכן בלי אלוה שמצוה; ולכן אם נחשיב אמונת מציאות השם מצוה, נצטרך להניח שאמונת מציאות השם קודמת לאמונת מציאות השם, וזה לא יתכן. וכן אמרו במכילתא (פרשת יתרו): משל למלך שנכנס למדינה, אמרו לו עבדיו: גזור להם גזירות. אמר להם: לאו; כשיקבלו מלכותי, אגזור עליהם גזירות, שאם מלכותי אינם מקבלים גזרותי היאך מקיימים. כך אמר המקום לישראל: אנכי ה' אלקיך, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, אני הוא שקבלתם עליכם מלכותי וכו'; כשם שקבלתם מלכותי, קבלו גזרותי. הרי שעשו קבלת המלכות ענין בפני עצמו, והמצוות הנגזרות מאתו ענין אחר (רמב"ן שם). ועוד, שהדיבור "אנכי" לא נאמר בלשון ציווי אלא בלשון הודעה (רמב"ן שם). וכן לא מנו מצוות יחוד השם ומצות לא יהיה לך אלהים אחרים במנין המצוות (רמב"ן שם לדעת בה"ג).

כתב הרמב"ם (תשובה פ"ג ה"ז): האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הם שנים או יתר, והאומר שיש שם רבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה, וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצור לכל - הוא מין. אבל הראב"ד (שם) סובר שהאומר שהוא גוף ובעל תמונה אינו מין, לפי שתפס את המקראות כפשוטם והבין כן מדברי אגדות המשבשות את הדעת.

גדרה. נחלקו ראשונים בגדר האמונה ובדרך להגיע אליה:

(א) דעת הרמב"ם (יסוה"ת פ"א ה"ו וה"ז) שעניינה ידיעה, וביאר במורה הנבוכים (ח"א פ"ג) שהאמונה אינה מה שנאמר בפה, אלא הענין המצוייר בנפש כשיאמין בו כמו שצויר. ולכן כתב חובת הלבבות (שער היחוד פ"ג): "יכול מי שיוכל לחקור על הענין הזה בדרך הסברה השכלית, חייב לחקור עליו כפי השגתו וכח הכרתו וכו'. וכבר חייבתנו התורה בזה כמו שכתוב: וַיִּדְעֶתָ הַיּוֹם וַהֲשַׁבֵּתָ אֶל לִבְבְּךָ גו' (דברים ד לט). והראיה שההשבה אל הלב הוא הענין השכלי הוא מה שאמר הכתוב: וְלֹא יָשִׁיב אֶל לְבוֹ וְלֹא יִדְעֶת וְלֹא תִבּוֹנֶה גו' (ישעיה מד יט)". אלא שהמון העם שאינו יכול להשיג מיד בשכלו, התחלת הלימוד עמו הוא שיאמין במסירת הקבלה עד שיתרגל להבין גם בשכל (מורה הנבוכים שם פ"ג).

(ב) אבל הראב"ד (מובא בשלטי הגבורים על הרי"ף עבודה זרה פ"א, וע"י גם בכוזרי מאמר ה סי' כא) סובר שעיקר מצות האמונה היא להאמין על פי קבלה. וכן נצטוינו "שמע ישראל וכו'", ולא אמר להשכיל ולהתבונן בידעת החכמה אלא להאמין היחוד על פי השמיעה והקבלה, כמו שכתוב וְצִדִּיק בְּאֵמוֹנָתוֹ יִחְזַק (חבקוק ב ד).

(ג) והחינוך (מצוה כה, וע"י קנאת סופרים לסהמ"צ עשה א, שכתב כן אף בדעת הרמב"ם) כתב שעיקר המצוה היא אמונה על פי הקבלה; אלא שמי שיזכה לעלות במעלת החכמה ולבבו יבין שהאמונה הזאת היא אמת וברור, הרי זה מצוה מן המובחר.

מתפללים לרפואתם השלימה של:

הרב אביחי ניסן בן חיה	רועי משה אלחנן בן גיינה דְּבָרָה	אליעזר יוסף בן חנה ליבא
דוד חיים בן רסה Rassa	יהושפט יחזקאל בן מילכה	ליליאן בת פורטונה
אורנית מרים בת דליה	פריאל דפנה חיה בת שרה	יפה בת רחל יענטע
רבקה רינה בת גרונה נתנה	יוסף (יוסי) בן חנה	

בתוך שאר חולי עם ישראל

Vienna, Austria

וינה, אוסטריה

אלול תשנ"א

בנית אתר הנצחה על שטח המשמש כיום כחניון, והיה בו בית כנסת שחרב בליל הבדולח

שאלה

קרקע של בית כנסת שחרב בליל הבדולח, ובני הקהילה השכירו אותו למטרת חניון על פי היתרו של הרה"ג הרב עובדיה יוסף. האם יכולים לשנות ייעודה של הקרקע ולבנות עליה אתר הנצחה לקהילות שחרבו ונשמדו?

תשובה

רשאים נציגי הקהילה לאפשר בנייתו של מרכז ההנצחה על שטח מגרש החנייה שבעבר עמד עליו בית הכנסת, וראוי לעשות כן ללא דיחוי ובלי מגבלות כלשהם¹. ומכל מקום, אם אופן ההתקשרות עם הגורם המממן כרוך, בלאו הכי, בויתור הקהילה על בעלותה על הקרקע, לרווחא דמילתא² יקפידו נציגי הקהילה (בגדר ז' טובי העיר) לתת פרסום להעברת בעלות זו³, כמקובל בעסקאות שיש בהן ענין לציבור⁴.

ומרן הגר"ש ישראלי העלה טעם עיקרי להתיר בנית מרכז ההנצחה, ואף כתב שראוי לעשות כן, מטעם דהוי כאילו הותנה (שכן אומד הדעת) להשתמש בו לכשייחרב. ועיין משאו ומתנו בזה בהרחבה בסוף תשובה זו.

¹ פסקו המקורי של הגר"ע יוסף עומד על צירוף של שלושה טעמים: שניים מהם: א. באו בה פריצים וחיללוהו; ב. מה שכתב ב"שער הציון" ל"משנה ברורה" להתיר השכרה על ידי ז' טובי העיר ובמעמד אנשי העיר, כאשר רצונם לבטלו ולהפקיעו לגמרי מקדושתו, מכוונים בעליל שפקעה קדושת בית הכנסת לגמרי מן הקרקע, אף אם יוחלט שלא להשכירה עוד, אלא לעשות בה שימוש אחר. ואולם יש לעיין בטעם השלישי, היתרו של ה"פרשת מרדכי" להשכיר בית כנסת באופן שנוטלים דמי השכירות מראש. אפשר שכוונתו היתה לאמור, שפקעה קדושת בית הכנסת רק שנוטלים דמי השכירות מראש. אפשר שכוונתו היתה לאמור, שפקעה קדושת בית הכנסת רק למשך השכירות, ואחר כך הוא שב לקדושתו. ומכל מקום לדינא אין צריך לחוש לזה מכמה טעמים, ואין כאן המקום להאריך.

² על ידי זה יצאו גם המחשש שבהערה הקודמת. ועוד: על ידי שיפרשו בשעת העברת הבעלות על קרקע, שהיא כדי לבנות עליו בנין חדש בלי מגבלות בתכנון הפנימי שלו, כך שאפשר שימוקם בית הכסא, שהוא מדי הדברים הבזויים, ע"י שו"ע (אורח חיים סי' קנג, ט) במקום שעמד בו בית הכנסת, יצא ידי דעת ה"פרי מגדים" שהובא ב"משנה ברורה" (שם סי' קנו), עי"ש.

³ על ידי מתן הפרסום תיחשב העסקה כאילו נעשתה ב"מעמד אנשי העיר" (רמ"א אורח חיים סי' קנג, ז). ומתנה בנוכחות אנשי העיר לכו"ע (עיין "משנה ברורה" שם סי' סו) מוציאה קרקע בית הכנסת לחולין, אפילו אם תמצוי לומר שיש בה עדיין קדושה.

⁴ העברת הקרקע בדרך שגרתית, שאין רואים בה השתדלות מיוחדת שמטרתה הוצאת בית הכנסת לחולין, תמנע "מראית עין" ולעז על השימוש בקרקע בית הכנסת עד עתה למטרות חולין.

דברי מרן הגר"ש ישראלי

- א. לשאלה במקרה הנדון יש להוסיף טעם לשבח, להתיר לבנות במקום שהיה בית הכנסת ונחרב ע"י הפורעים הנאצים המנואצים, ועכשיו משמש כמגרש חניה בשכירות והשאלה - לבנות במקום זה "מרכז הנצחה" לקדושי ישראל ולמקומות הקדושים שנחרבו ע"י כוחות הרשע.
- וזה ע"פ האמור (מגילה דף כח ע"ב): "בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשויו", והכי הובא להלכה בסימן קנא סעיף יא, שיוכלו להשתמש בהם תשמיש שאינו מבוזה, דכ"ש וק"ו שישמש אתר הנצחה לרשעת הגויים אשר עוללו גם למקום הזה עצמו. ובפרט, שהשימוש הנוכחי, אם לא ישתמשו בו לפי ההצעה הנ"ל, ימשיך לשמש כמקום חניה (וכמובן שזה גם בשבתות), שודאי שראוי לקבל ההצעה.
- ב. דנה במג"א (הו"ד ב"משנה ברורה", סי' לג) ס"ל דהא דאמור "על תנאי הם עשוים" הכוונה דוקא כשהתנו כן בפירוש. אך דעת ה"משאת בנימין" (הו"ד שם) ס"ל דכונת הדברים שמסתמא הם נקנים על תנאי זה. ועי"ש בשער הציון, שמעיר שמה שפירש המג"א הנ"ל בתנאי מפורש דוקא, הוא מפני שלא היה לפניו האו"ז במקור, "אמנם באור זרוע מוכח בפירוש כהמשאת בנימין". וכונת ה"משנה ברורה" היא ממה שמסיק שם באו"ז דלפי האמור על בתי הכנסת שבבבל, שהוא הדין בתי הכנסת ובמ"ד שלנו בחו"ל מותר לאכול ולשתות. והרי לא שמענו שיתנו בבנין בבתי כנסת כזאת, ודיונו הוא על כל בתי הכנסת ובתי מדרש שלנו. א"כ פשוט דס"ל דאין צריך לתנאי מפורש אלא מסתמא על תנאי הם עשוים.
- ג. אכן מ"מ יש לדחות, ולקיים דברי המג"א. ואעפ"י דאמנם דעת האו"ז נראית כן בפירוש. דהאי מילתא י"ל דתליא במחלוקת רש"י ותוס' בבאור הכונה ד"על תנאי", אם הכונה לכשיחרבו כדמובא בשו"ע, וזה על פי פירוש התוס' שם (ד"ה בהכ"נ ובמד"ר). ואילו רש"י פירש הכונה דהתנאי "על מנת שישתמשו בהם" כלומר שבעודם קיימים ועומדים ישתמשו בהם גם שאר שימושים של חול. דהאו"ז שם אכן הביא פירוש זה של רש"י. ועל מה שהוקשה להם לתוס' פירוש זה מהא דמייתי מהני אמוראי שנכנסו לבית הכנסת כשעסקו בד"ת בנימוק "דשמעתא בעי צילותא", דאילו לפי פירוש רש"י הרי בכלל מותר להשתמש בזה שימוש שאינו ביזיון, תירץ האו"ז "שהם היו מחמירים על עצמם".
- ד. ולפ"ז י"ל דאכן האו"ז לפ"מ שפירש כרש"י שהמדובר על שימוש רגיל ודאי מסיקים על הדעת בשעת הבניה, כיון שהוא ענין הנצרך כמעט מדי יום. משא"כ אליבא דהתוס', והכי הוי נמי לפסק הלכה, דהמדובר על שימוש לכשיחרב, בזה שפיר י"ל שמשעת הבניה אין מסיקין על הדעת את המצב לכשיחרב. על כן לא אמרינן דמסתמא הרי זה כאילו הותנה. על כן לשיטה זו צריך באמת תנאי מפורש, ובסתמא לא סגי. כן נראה כונת ה"מגן אברהם".
- ולפ"ז אין להסתמך על שיטת האו"ז, כיון שזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' ולהלכה נקטינן כהתוס'.

ה. אכן מ"מ יש לצדד דגם לשיטת התוס' והשו"ע יש לנקוט כה"משאת בנימין" דמסתמא נמי הוי כהותנה. והוא עפ"מ שהביא ב"שדי חמד" (ה' בית הכנסת אות ט) מכמה גדולים בענין בית הכנסת שחרב, והמקום אף הוא אינו מיושב עתה על ידי ישראל, באופן שאין סיכויים לחזור ולבנותו, די"ל כה"ג דאפילו בית הכנסת של כרכים, שמן הדין לא מהני ז' טובי העיר להוציאו לחולין, מ"מ בזה "אמדינן דעת המתנדבים שמסכימים למוכרו", כיון שאין סיכויים שימשש שוב כמקום תפילה ותורה. ואפילו אם בית הכנסת עדיין קיים ועומד אך כיון שאינו יכול שוב לשמש בתפקידו גם כן מותר למוכרו, מכוח אומד דעת זה (ונראה שהכונה לשעת נדבה של המתנדבים, ולא לאומד הדעת על כוונתם והסכמתם כיום, שכן מי יימר שהם עתה בחיים. ע"ע כיו"ב ביומא דף סה ע"ב תוד"ה גזירה).

וקצת נראה להוכיח מדברי התוס' עצמם דס"ל כהאו"ז, שאי"צ לתנאי מפורש אלא (גם לשיטתם) סתמא הוי כמתנה. וזה ממה שהוקשה להם בסוף דבריהם (כשם שהוקשה לאו"ז שם כיו"ב) מההיא דלעיל (מגילה דף כו ע"ב) רבינא הו"ל תילא דבי כנישתא בארעיה (שהיה ביכני"ס בקרקע שלו שנחרב)... אתא לקמיה דרב אשי. א"ל מהו למיזעריה. א"ל זיל זבניה... אע"ג דבבבל הוי, דעל תנאי הם עשויים, וכו'. ואם איתא דלא אמרינן על תנאי עשויים אלא בהותנה בפירוש, מאי קשיא להו, הרי יתכן שהאי תילא שבקרקעו של רבינא לא הותנה לו בפירוש. וע"כ שפיר נסתפק. ובשלמא האו"ז לשיטתיה דגם מסתמא הוי כהותנה שפיר הוקשה לו, אבל אי נימא דהתוס' ס"ל דצריך תנאי מפורש, הן לא קשיא מידי. אלא ע"כ, גם התוס' נקטי כהאו"ז שסתמו כפירוש.

אמור מעתה, דגם נדון שלפנינו, שאין לראות סיכוי שיחזור ויבנה וישמש מקום תפילה, הוי נמי "אומד דעת" גמור שהללו שבנאוהו בשעתו היו מסכימים לבנותו על תנאי, ואף על פי שלא הותנה, כהותנה במפורש דמי.

ו. ואם תמצי לומר, זהו עומק ההבנה מ"ש הגמרא על תנאי הם עשויים, כי אכן זהו אורח החיים הרגיל של ישראל בארצות הגולה שעליהם נאמר "ובגויים ההם לא תרגיע". ומנסיון ימי הדורות למדנו, דאין ארצות אלה משמשים מקום קבע אלא בגדר של דירת ארעי, ומה שהיה נראה כמרגוע בתקופה מסויימת מתברר בהמשך הזמן כי לא היתה זו אלא אשליה. על כן הרי זה כמותנה ועומד מכח אומדן הדעת. וכשם שבביאת הגואל, שיהיה בב"א, אלה בתי הכנסת מיועדים להחרב כדנימקו הלכה זו בתוס' שם, שכן אין שום בטחון בשום ארץ שהיא בחו"ל, והכל "על תנאי הוא עשוי".

ז. וכיון, שכאמור, המדובר כאן לעשות המקום ל"מרכז הנצחה". די"ל דאדרבא, דיעוד המקום הוא להעלות זכר השואה האיומה שפקדה את בית ישראל, ודאי וודאי שמן הראוי לקבל ההצעה בשתי ידיים. ויה"ר שזנכה ויושע ישראל בקרוב בימינו ישועת עולמים, ומקומות אלו שרוו דם יהודים בכל הדורות ייעזבו מהם ועלו לציון ברנה.

שם צוות המשיבים ובברכת התורה,

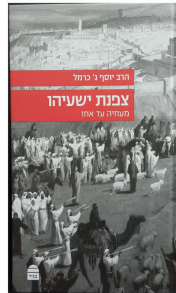
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה